



# Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Pásztor Árpád*

Cím: *Landerer Lajos*

Forrás: *Világ*

Bp  
(Hely)

1922. 12. 5.  
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

*Landerer Lajos*

Idő

" 1922 "

Személy

## SZÁZ MAGYAR ÉLET

### LANDERER LAJOS

IRTA: PÁSZTOR ÁRPÁD

Gyermekkorunk emlékei közé tartozik Dolinay Hasznos Mulattató-jának történelmi arcképcsarnoka. Nagyszakállu, vastagszemöldökű, bozontos haju régi magyarok, kezükben vasfejű, szöges buzogány, szemükben éles villám... Ez az emlék merült fel váratlanul bennem, mikor a Vasárnapi Ujság egy régi évfolyamában megtaláltam Landerer Lajos arcképét. A történelmi arcképcsarnok hőseinek a feje, — valami rendkívüliség és rendellenesség is van benne, magas homloka oly ferdén huzódik hátra s egy ferde síkra vetíti ezzel az egész szemtől-szembe néző fejet. Pedig Landerer Lajos nem volt hős, — nyomdász volt.

A nagy „füskuti Landerer nyomdász-család“ tizenegyedik sarja, aki a nyomdász mesterséget folytatta.

Kezdődik a sor Landerer Jánossal, aki a török hódoltság után 39 évvel, 1727-ben alapít Budán nyomdát, s végződik Landerer Lajossal, aki a Hatvani-utca-ban a tizenkét pont és a Talpra magyar! nyomdása. A két időpont között elmúlt 121 évben két Landerer-lány: Katalin és Anna is vezette a nyomdát, Mihályt, mert Martingovichéknak nyomtatott, tíz évre börtönbe vetik, — Pozsony, Kassa, Buda, Pest, mind fészke a Landerer-nyomdáknek s nyomdaik révén a Landererek egy fejezete a magyar művelődéstörténetnek.

Landerer Lajos, a mi emlékeink, Petőfi, Jókai, Irányi és Irinyi Landerere, az újjászületés századának mesgyéjén, 1800-ban született. Szülei nyomdászok, a gyerek a rendes polgári iskoláztatás rendjét végzi, majd katona s kadéti rangban van egy magyar gyalogezredben, amikor reá száll a nyomda.

Katonából, kadétiából nyomdász lesz.

De Landererről lévén szó, ez természetes.

Huszéves, érzésben még vidám, hetyke kadét, de foglalkozása a kereskedő iparosé. A családi tradíció, a nyomdászipar szeretete felülkerekedik, de a kadét se hal meg soha.

Vidám, egyenesen nekivágó fiú ez a Landerer Lajos, szereti a cigányt, a nótát, a szép asszonyt,

hetyke és bizakodó, és ez vállalkozóvá teszi az iparost is.

A pesti Landerer-nyomdának csak négy munkása (2 szedő, 1 nyomtató, 1 könyvrakó) van, de a fiatal Lajos Pozsonyból lehozhatja a kézisajtókat, s 1824-ben már kilenc sajtója van. Néhány év és a Trattner—Károlyi-nyomda, az egyetlen említésre méltó konkurrens, messze elmaradt, s mindenki a Landerer színes nyomatványairól beszél. A fiatal főnök beutazza Németországot, Hollandiát s magával hozza a *congrève*, *quiloch* és *iris* nyomást, — az illatszereszek szappanjaikat, parfümjeiket Landerer-féle színes papírba göngyölik, a gyógyszereszek csak Landerernél rendelnek színes csomagoló nyomatványt és a Nemzeti Színház legelső színlapját nemzeti színben Landerer Lajosnál nyomtatja.

Egész Pest — néhány tizezer lakosával — Landerer színes nyomásáról beszél.

Hiába!... Halad és változik a világ... A politikába is új levegő csap.

Habár a Habsburgok szurony- és rendelet-kordonnal tartják lezárva az ország határát, hogy a francia Voltaire és Rousseau eszméi ne hatolhassanak át, habár azt hiszik, hogy Napoleonnal Robespierre dogmáit is leverték, a haladás és liberalizmus bacillusai nem respektálják a szuronyokat, és valami mozog a levegőben!

Igaz, hogy Kulcsár és Méhes urak iparkodnak hírlapot csinálni, igaz, hogy az osztrák elnyomó és beamter levegőn belül Schedel ur, a kritikus és Vörösmarty, a költő, megindította az Athenaeumot, s Bajza a Kritikai Lapok-ban igyekezett felrázni a tepső magyarot, addig nem mozdult meg valójában semmi, míg egy Kossuth Lajos nevű fiatal újságíró nem adta ki az Országgyűlési és Törvényhatósági Tudósítványok-at.

Egyszerre megértette az ország közvéleménye, hogy az, ami az országgyűlésen történt, nem egy kis társaság magánügye, hanem minden egyes veritékező magyar legszemélyesebb érdeke. Megértették és megértették, hogy a cenzura bilincs s Kölcsey kimondta, hogy „más Constitutionális Országokban is a közvélekedés szabad kijelentése tartja fenn az ősi alkotmányt“.

A cenzura és a sajtó szabadságának kérdése a nemzeti szabadság kérdése lett és maradt 1848-ig... És az ma is!

Landerer Lajosnak önkéntelenül is szerepe jutott ebben a szellemi szabadságharcban.

A nyomdában társa lett Heckenast Gusztáv s a Landerer és Heckenast-cég nyomdája a lebmódernebb lett.

Heckenast volt az okos kereskedő és Landerer a népszerű „árvizi“ hős.

Mert a 38-as nagy árvíz idején a nyomdász Landerer csodákat művelt. Egykoru krónikás írja:

„Landerer Lajos volt az, kit e szomorú napok alatt a legveszélyesebb pontokon lehetett látni és a legszorongatottabbaknak segítséget hozni ott, hol az embertömeg egymásba fonódva csüggött a háztetőkön, ott, hol egyes házornok magaslatán egész családok előtt tárult fel a bizonyos halál torka, ő nem ismerve sem akadályt, sem veszélyt, dűledező falakat megmászott és uszó háztetőkről mentette meg számos felebarátját.“

Pest városa ezért díszpolgárának választotta.

A katona, a hős, így bukkant fel újra Landererben... De jött a társ, a hűvös, okos Heckenast és Landererben mindinkább elhalt a kadét.

A levegőben a szabadság vágya reszketett, Kossuthot az elszenvedett börtönbüntetés martírrá avatta, s Landerer és Heckenast kiadásában megjelent a Pesti Hírlap s ezzel megkezdődött a liberalizmus igazi nagy háborúja.

Landerer is belesodródott.

Az udvari „cancellaria“ megengedte Landerer Lajosnak, hogy politikai lapot indíthasson, amire Landerer és Heckenast már rég vágyott, mert gépeit nem használta ki eléggé és a nyomdába befektetett tőkét hasznosítani kellett.

De ki legyen a szerkesztő? — ez volt a kérdés.

Ferenczy József „A magyar hírlapirodalom története“ című művében a kérdésre így felel:

„Landerer a lap szerkesztését Kossuthnak ajánlotta fel. Kossuth elfogadta az ajánlatot s címül a Pesti Hírlap elnevezést határozta meg. Landerer jól számított, mert Kossuthnál lapjának nagyobb elterjedést senki se szerezhetett volna. De Landerer számításán kívül más körülmények is hozzájárultak, hogy Kossuth szerkesztővé lett. Jól tudta a kormány, hogy engedékenységéről meggyőzőbb bizonyítékot nem nyújthat a magyarnak, mint ha Kossuthnak ad engedélyt hírlapszerkesztésre, akit az előbbi kormány börtönnel némitott el.“